

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

minden vizsgázó számára

2023. május 8. 9:00

I. SZÖVEGÉRTÉS ÉS ÉRVELÉS VAGY GYAKORLATI SZÖVEGALKOTÁS

Időtartam: 90 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

OKTATÁSI HIVATAL

Fontos tudnivalók

90 perc áll rendelkezésére ahhoz, hogy megoldja a **szövegértési feladatsort** és megírja az egyik rövid **fogalmazási feladatot**. Ügyeljen arra, hogy idejét arányosan ossza meg a szövegértés és a fogalmazás között (például 60 perc – 30 perc)!

Ha a megoldott feladatokban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót (szavakat) húzza át, a helyesnek vélt szót (szavakat) pedig írja le újra!

Szövegértés

Olvassa el figyelmesen a szöveget, majd a kérdéseket!

Válaszait gondos mérlegelés után írja le! Egyértelműen és szabatosan fogalmazzon!

Ha javít, egyértelműen tegye!

Ügyeljen a helyesírásra! Ha bizonytalan, használjon helyesírási szótárt!

Érvelés vagy Gyakorlati szövegalkotás

A két feladat közül az egyiket kell megoldania!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon meg önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, fogalmazványt, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól! (Húzza át a vázlatot, fogalmazványt!)

Fogalmazása 120–200 szó terjedelmű legyen!

Eredményes munkát kívánunk!

Szövegértés

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre! Bizonyos feladatok végén zárójelben közöljük, hogy mely szövegrészlet(ek) alapján kell válaszát megadnia.

Máté Andrea: A bikavér legendája

(1) A bikavér igazi magyar vörösborfajta: nemes száraz. Az előállítás módja szerint pedig több (minimum három) vörösborszőlő-fajta házasított borából készült borkülönlegesség. A fantáziánév a vér vörös színét és a bika által jelképezett vad természeti erő képzetét egyesíti. A bikavér legendáját az is táplálja, hogy a bor születésének helyét, időpontját, készítésének eredeti módját homály fedi, a dicsőségért sokáig vetekedett két város: Eger és Szekszárd.

(2) A bikavér kifejezés 150 éves múltra tekint vissza, bár a tudatos névhasználat ennél kissé fiatalabb. Ilyen mély, telt vörösszínű borféleséget már korábban is készítettek az Eger és a Szekszárd környéki borvidékeken. A bikavér készítése ezen borvidékek dűlőinek eltérő természeti adottságaira vezethető vissza. Egy gazdának több dűlőben volt kisebb-nagyobb szőlőültetvénye, amelyeket a természeti csapások (fagy, jégeső) és a betegségek nem egyforma mértékben érintettek, így soha nem ment tönkre az összes termés, és a termelő nagyobb biztonsággal számíthatott sikerre. A különböző adottságú – fekvésű, mikroklímájú – dűlők eltérő minőségű terméseit együtt feldolgozva optimális minőségű bort készíthettek maguknak a gazdák.

(3) Korábban a vegyes szőlőfajtájú ültetvényekből egyszerre szüretelték a különböző szőlőket, és vegyesen dolgozták fel. A kék szőlőt taposással zúzták szét, majd a kádban rövid héjon erjesztéssel készült az egri vörösbor, amely a szőlőhéjból kiázott festékanyagtól sötétvörös, szinte feketébe hajló színt kapott. [...]

(4) Az elmúlt 100-150 évben azonban átalakult a bikavér készítésének filozófiája és technológiája. A szőlőültetvények a szőlőrekonstrukciók hatására egyre egységesebb képet mutattak, az eltérő szőlőfajtákat külön-külön ültették, egymástól elkülönítve szüretelték és tárolták. Majd a fajtatiszta borokból házasítással készítették a bikavért.

(5) A szőlőművelési és borászati eljárások fejlődésével megváltozott a bikavér fajtaösszetétele is. A 19. századig szinte kizárólag a *kadarka* és annak változatai jelentették a vörösbor alapanyagát a két borvidéken. Az első szőlőrekonstrukció (1880–1910) hatására a fűszeres zamatú *kadarka* mellett más kék szőlők jelentősége is megnőtt.

(6) Egerben megjelent a mélyvörös, testes *kékfrankos*, a tüzes és illatos *medoc noir*, valamint a lágyaságot adó *oportó*, néha *cabernet*. Az így összeállított egri bikavér vált annak idején világhírűvé. Szekszárdon a *kadarka*, a *kékfrankos* és a *merlot* szőlőkből titkolt recept alapján készült a karakteres, fűszeres, gazdag ízvilágú, gránátvörös színű, zamatos, testes bikavér.

(7) A nagyüzemi termelés bevezetésével [...] a bikavér alapját a *kadarka* helyett a *kékfrankos* adta, a tüzességet pedig a *cabernet*-fajták nagyobb részarányával próbálták biztosítani, bár ezáltal átalakult a bikavér korábbi karaktere. Az utóbbi időszakban újra szorgalmazzák a szőlősgazdák a *kadarka* telepítését, és keresik az utat a bikavér eredeti ízvilága felé.

(8) A honfoglalás után a szekszárdi bencés apátság I. Béla király által kiállított alapító oklevele tartalmazta az első biztos adatot a környék szőlőműveléséről, amely felsorolta az 1061-es adományokat. Ebben név szerint is szerepeltek a Csin és Bika nevű szőlőskertek, amelyek a mai napig létező dűlőnevek. Sokan azt a következtetést vonták le, hogy a bikavér kifejezés a Bika dűlőnévből alakult ki.

(9) Az egri hagyományok a bikavér elnevezést Eger első, 1552-es török ostromához kötik. Úgy tartják, hogy a vár parancsnoka, Dobó István kapitány az ostrom szorongató óráiban vörösbort hozatott a várfalon harcolóknak. Az asszonyok hordták a falra a vérszínű folyadékot, amely vörösre festette a védők szakállát, sőt olykor még a páncélját is. Az ostrom döntő napjaiban az a hír terjedt el a török seregben, hogy a magyar katonák bikavért isznak. Így a bika ereje lüktet a magyarok ereiben, ettől váltak olyan vadakká, ezért a törökök inkább abbahagyták az ostromot.

(10) A kutatások szerint azonban hazánkban a török hódoltságig csak fehérbort készítettek. A törökök elől menekülő, illetve a török seregekkel együtt beérkező rácok hozták magukkal a kadarka fajtát és a héjon erjesztéses vörösborkészítés technológiáját Magyarországra. A kadarka alapvetően a török hódoltság területén terjedt el, így jutott el a Budai, az Egri, a Szekszárdi és a Villányi borvidékre (1541. Buda és Szekszárd, 1596. Eger elfoglalása). A 19. század közepéig azonban nem jelenik meg a bikavér kifejezés írott formában sem összeírásokban, sem oklevelekben, sem útleírásokban.

(11) A 19. századtól kezdve számos irodalmi alkotásban megjelenik a szekszárdi táj és legfőbb jellegzetessége, a bor. Szekszárd Garay Jánosnak – a nagyotmondó, kicsit itókás Hány János-figura megalkotójának – köszönheti a helyi óvörös borra használt bikavér nevet, amelyet a költő először *Szekszárdi bordal* című versében írt le 1846-ban. [...]

(12) Az Erdélyi János által szerkesztett *Magyar Közmondások Könyvében* a „Bikavér” címszónál a következőt olvashatjuk: „Így nevezik az erős veresbort, például az egrit.” A szócikk nem zárja ki más borvidék hasonló névhasználatát, de nem is említ más vidéket. Azt azonban érdemes megjegyezni, hogy ebben az időszakban – 1850 és 1852 között – Garay, aki korábban Erdélyivel közösen indította el a *Regélő Pesti Divatlapot*, az egri fürdőkben próbált gyógyulást találni súlyos betegségére. Így nem zárható ki, hogy a költő személye hatással volt a bikavér kifejezés terjedésére. A „ki használta előbb a nevet” vitában nem érdemes egyik borvidék felett sem pálcát törni, mivel az egri és a szekszárdi bikavér a hazai borászat különlegességének számít, és sikerei az ország hírnevét öregbítették évtizedeken át.

(13) Az első tudatos bikavérkészítők – mint például a Gröber család – a 20. század elején tűntek fel. Vagyis a század első felében már Egerben és Szekszárdon egyaránt készítettek bikavért. A fejlődés sokáig töretlen volt, ám a második világháború után a szocializmus időszakának tervutasításos módszere nem kerülte el a borvidékeket sem. Eldöntötték, hogy az Egri Bikavérből exportmárkát faragnak. Ez egyet jelentett azzal, hogy Szekszárdot megfosztották a névhasználat jogától, a Szekszárdi Bikavért száműzték a szakkönyvek, az értelmező szótárak oldalairól. Ahogyan Garay János emléke a magyar irodalomban a feledés homályába merült, úgy vesztette el Szekszárd a bikavér hírnevét. Az Egri Bikavért ugyan világszerte ismert márkává tették, ám nem kiváló, hanem gyenge vagy csak közepes minőségű áruként, ami a nagyüzemi tömegtermelés elkerülhetetlen következménye volt.

(14) A változást az elmúlt nyolc-tíz év hozta meg. Szekszárd például újra használhatja a bikavér nevet – bár ezt Egerben inkább veszteségként élték meg. A Szekszárdi Bikavér visszakerült a borászati kiadványokba, de még mindig csak egy-egy rövid mondatban utalnak létezésére, míg az Egri Bikavér kiválóságáról hosszasan mesélnek. Sok idő és munka kell azonban ahhoz, hogy az egri és a szekszárdi bikavér megtépzott hírneve helyreálljon.

A feladatlap bázisszövege az eredeti forrásszöveg módosításával (rövidítésével, nyelvtani egyszerűsítésével), de az eredeti szöveg integritásának megtartása mellett jött létre. Az eredeti szöveg forrása:

Máté Andrea: A bikavér legendája. In: *Rubicon* 29. évf./2. különszám (2018), 40–41.

1. Mivel igazolja a szerző a címben is szereplő *legenda* szó használatát? Két válaszelemet említsen! (1)

– _____
– _____

2 pont	
--------	--

2. Mi okból kezdtek a bikavér készítésével foglalkozni az Eger és a Szekszárd környéki borvidékeken a szöveg második bekezdése alapján?

– _____

1 pont	
--------	--

3. Milyen előnyei származhattak a szőlősgazdáknak abból, ha több dűlőben is volt kisebb-nagyobb szőlőültetvényük? Három példát említsen! (2)

– _____

– _____

– _____

3 pont	
--------	--

4. A bikavér igazi magyar vörösbortípusa: nemes száraz. A szöveg alapján egészítse ki az alábbi adatok betűjelével a bikavérek típusainak jellemzőit összegző táblázatot! Egy betűjelet csak egy rovatba írhat. Példaként három betűjelet beírtunk a táblázatba. (3, 5, 6, 7)

- A Összetevői: *kadarka*, a *kékfrankos* és a *merlot*.
- B mélyvörös (szinte feketébe hajló) színű
- C gránátvörös színű
- D A nagyüzemi termelés bevezetésével a tüzességét a *cabernet*-fajták nagyobb részarányával igyekeztek biztosítani.
- E A 19. századig szinte kizárólagos alapanyaga a *kadarka*.
- F Összetevői: *kékfrankos*, *medoc noir*, *oportó* (néha *cabernet*).
- G titkolt receptúra alapján készült
- H A nagyüzemi termelés bevezetésével alapját a *kadarka* helyett a *kékfrankos* adta.
- I tüzes és illatos

EGRI BIKAVÉR	SZEKSZÁRDI BIKAVÉR	MINDKETTŐRE JELLEMZŐ
B		
		H
	G	

6 pont

5. Válaszoljon a szöveg alapján az alábbi kérdésekre! (5, 10)

a) Kik hozták be Magyarországra a vörösbort készítéséhez szükséges szőlőfajtát?

1 pont

b) Milyen borkészítő eljárással gazdagodott nekik köszönhetően a hazai borkultúra?

1 pont

c) Milyen jelentőséggel bírt az általuk behozott szőlőfajta a bikavér összetételének szempontjából?

1 pont

6. Keresse ki a szövegből a megadott jelentéseknek megfelelő kifejezéseket! Adja meg a közölt kifejezések jelentését! Töltse ki a táblázatot! (1, 12, 13, 7)

A SZÖVEGBEN SZEREPLŐ KIFEJEZÉS	JELENTÉS
	Két- vagy többféle bor összekeverése, hogy az egyik minőségét a másikéval megjavítsuk.
	elítélni valamit / rossz véleményt fogalmazni valamiről
	tekintélyét gyarapították
a feledés homályába merült	
szorgalmazzák	

5 pont

7. A bikavér elnevezéssel kapcsolatosan a szöveg számos részletre kitér.

a) A szekszárdiak vagy az egriek eredeztetik korábbról a bikavér elnevezést?

1 pont

b) A szöveg alapján miért nem ihattak az egri vár védői vörösborot?

1 pont

8. Irodalmi alkotás és közmondásgyűjtemény is megőrökíti nemes borainkat.

a) Mi köti Garay Jánost a bikavérhez? Két eltérő válaszelemet említsen! (11)

— _____
— _____

2 pont

b) Mi köti Erdélyi Jánost a bikavérhez?

1 pont

c) Mi köti össze Garayt és Erdélyit?

1 pont

9. A táblázat első oszlopában a szöveg első bekezdésének állításai találhatóak. Mely későbbi bekezdésekben térnek vissza/kerülnek kifejtésre ezek a tartalmi elemek? A bekezdések számát írja a megfelelő helyre! Mindenhová csak egy számot írjon!

A BEVEZETÉSKÉNT SZOLGÁLÓ ELSŐ BEKEZDÉS TARTALMI ELEMEI:	AZ EZEKET KIFEJTŐ SZÖVEGRÉSZELETEKET TARTALMAZÓ BEKEZDÉSEK SZÁMA:
Az előállítás módja szerint pedig több (minimum három) vörösborszőlő-fajta házasított borából készült borkülönlegesség.	
A dicsőségért sokáig vetekedett két város: Eger és Szekszárd.	

2 pont

10. Hogyan alakult a szekszárdi és az egeri bikavér sorsa a 20. századi magyar borkultúrában? Válasza két-két érdemi állítást tartalmazzon!

Az egeri bikavér sorsa:

— _____
— _____

A szekszárdi bikavér sorsa:

— _____
— _____

4 pont

11. Állítsa időrendi sorrendbe az alábbi, a bikavér történetével kapcsolatos állításokat a szöveg alapján! Írja be a megfelelő sorszámot (1–4.) a táblázat 2. oszlopába!

A fűszeres zamatú kadarka mellett más kék szőlők jelentősége is megnőtt.	
A bor egri változata – közepes minőségű áruként – ismert márkává vált.	
Az alapítólevél először említi a Bika dűlőnevet.	
A vérszínű folyadékot asszonyok hordták a várfalon harcolóknak.	

4 pont

12. Jelölje, hogy melyik igaz és melyik hamis a következő állítások közül [Igaz (I) / Hamis (H)]! Ha hamisnak ítéli az állítást, döntését támassza alá a szöveg alapján!

	ÁLLÍTÁS	Igaz (I) / Hamis (H)
A	Az egri vörösbor a taposással szétzúzott kék szőlő héjából kizott festékanyagtól sötétvörös, szinte feketés színű.	
B	Az utóbbi időszakban a szőlősgazdák újra szorgalmazzák a cabernet telepítését, és keresik az utat a bikavér eredeti ízvilága felé.	
C	A <i>Magyar Közmondások Könyvében</i> a „Bikavér” címszónál kizárólagosan az egri borvidékhez köti a bikavér névhasználatát.	
D	A nagyotmondó Garay Jánosnak köszönhetjük a bikavér elnevezést.	

HAMIS ÁLLÍTÁS(OK) BETŰJELE	INDOKLÁS

4 pont

40 pont

Érvelés vagy Gyakorlati szövegalkotás

Az alábbi két feladat közül csak az egyiket kell megoldania!

Ha munka közben mégis elkezdi egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

Fogalmazása 120–200 szó terjedelmű legyen!

Érvelés

„Az ősszel több iskolában is elinduló *Bringázz a suliba!* kampány arra kívánja felhívni a családok figyelmét, hogy az iskolába nem kell autóval járni, jól használható erre a kerékpár is. A projekt mellett, hogy az aktív, fenntartható közlekedést népszerűsíti, erősíti a helyi közösségeket, és jó hatással van a szülők és a gyerekek együttműködésére is.”

Forrás: <https://bikemag.hu/magazin/bringazz-a-suliba-kampany-a-szulo-es-gyerekek-fenntarthato-kozlekedeseert/>

Utolsó letöltés: 2022. szeptember 30.

A fentiekben idézett szöveg a 2022. évi *Bringázz a suliba!* mozgalmat népszerűsíti. Ön egyetért a kampány előnyeiről szóló írás megállapításaival? Gondolatainak megfogalmazásakor utaljon személyes tapasztalataira és a fellevezető szöveg legalább egy közléselemére! Írásművében 3–5, egymástól jól elkülöníthető érvet használjon! Figyeljen a 120–200 szó terjedelem betartására!

VAGY

Gyakorlati szövegalkotás

Iskolájában az Öregdiákok Egyesületének elnöke minden tanév végén *Kiváló tanuló és sportoló* címet ad át egy arra érdemes ballagó diáknak. Ön a diákszövetség titkáráként Jelölt Jolánt ajánlja a díj elnyerésére.

Írjon ajánlólevelet Tóth László elnök úrnak címezve 120–200 szó terjedelemben! Használjon fel a mellékelt önéletrajzból legalább három olyan vonatkozó adatot, amelyekkel alátámasztja, hogy Jelölt Jolán méltó a díj elnyerésére! Ajánlását gazdagítsa két-három, Ön által megfogalmazott indokkal, körülménnyel!

A levél címzéséhez az alábbi adatokat használja:
Öregdiákok Egyesülete Tóth László elnök úr
5555 Diákváros, Alapítvány u. 10.

Önéletrajz

Személyes adatok:

Név: Jelölt Jolán

Születés: Város, 2005. 06. 10.

Tel.: +36 30 123 456

E-mail: jolan.jelolt@gmail.com

Cím: 6789 Város, Fő utca 1.

Családi állapot: hajadon

Tanulmányok:

2011-2019 ABC Általános Iskola

2019-2023 XY Gimnázium és Kollégium

Nyelvtudás:

Német B2 nyelvvizsga

Angol C2 nyelvvizsga

Versenyeredmények:

Országos Történelmi Verseny 8. helyezés (2021)

Jótekonysági úszóverseny 3. helyezés (2020)

Regionális Történelmi Vetélkedő 4. helyezés (2019)

Medence Kupa 7. helyezés (2018)

Tapasztalatok:

Nyári gyermektáborok megszervezése és lebonyolítása, angol nyelvű idegenvezetés

Célok: sikeres egyetemi felvételi vizsga, felsőfokú német nyelvvizsga, külföldi tanulmányok

Szabadidő: úszás, játék hangszereken (zongora, gitár, fuvola), néptánc

Jelölt Jolán

Város, 2023. április 15.

		pontszám	
		maximális	elért
Szövegértés		40	
Szövegalkotási feladat	Érvelés	10	
	Gyakorlati szövegalkotás	10	
Összesen		50	

dátum

javító tanár

		pontszáma egész számra kerekítve	
		elért	programba beírt
Szövegértés			
Szövegalkotási feladat	Érvelés		
	Gyakorlati szövegalkotás		

dátum

dátum

javító tanár

jegyző

Megjegyzések:

1. Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
2. Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

minden vizsgázó számára

2023. május 8. 9:00

II. MŰÉRTÉLMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS

Időtartam: 150 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

OKTATÁSI HIVATAL

Fontos tudnivalók

Válasszon ki és oldjon meg egy feladatot!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon meg önálló véleményt, és adjon számot ismereteiről is!

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól!
A szövegbe is jegyzetelhet.

Ha a megoldott feladatban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót (szavakat) húzza át, a helyesnek vélt szót (szavakat) pedig írja le újra!

Fogalmazása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Eredményes munkát kívánunk!

MŰÉRTTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: EGY MŰ ÉRTTELMEZÉSE

Olvassa el és értelmezze Lázár Ervin novelláját! Jellemezze az írásműben a szereplők kommunikációját és a narráció sajátosságait! Értelmezze a történetben az ördög szándékát, valamint az ehhez kapcsolódó egyéni és közösségi cselekvéseket! Dolgozatában térjen ki a mesei-mitikus elemek novellában betöltött szerepére!

Megoldása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Lázár Ervin: A kovács

– Kénszagot érzek – mondta Szűcs Lajos.

A segéd csodálkozva rákapta a tekintetét, azt akarta mondani: „Hát aztán, gépész úr, hiszen a méhelben vagyunk.” Márpedig a *méhelben* – így nevezték Rácpácegresen a műhelyt – különböző gőzök és gázok keveregnek, rejtélyes szagokat böffen a fűjtatóval izzított szén, kesernyés párákat ereget a hűtődézsában kihunyó vöröslő vas, még az üllőről szertefröccsenő vascillagocskák is illatoznak, fém-, égettputa-, füst- és kénszag lebeg itt mindig.

A segéd mégsem szólt, mert ahogy a mesterre nézett, látómezejében megjelent a műhelyajtó is, s az ajtófélfának támaszkodva ott állt egy úrféle, pantallóban és hosszú malaclopóban¹.

„Hogyhogy nem vettük észre, amikor bejött?” – ámult magában a legény, s hogy oly hosszú ideig bámult ugyanarra a pontra, odanézett a mester meg a kisas is. A kisas mindjárt észrevette, hogy ennek az embernek nagyon furcsa a lába. Önkéntelenül közelebb lépett a mesterhez, hogy védelme láthatatlan fénykörébe álljon.

– Jó napot, uram – mondta tisztességtudóan Szűcs Lajos –, észre sem vettük, hogy bejött. Az úrféle köszönés helyett felrohintett.

– Maga az a híres kovács? – kérdezte kényeskedő bájgúnárhargon. Szűcs Lajos a maga részéről az ilyen hangot utálta a világon a legjobban.

– Eddig nem tudtam róla, hogy híres vagyok – mondta, és önérzetesen kihúzta magát. Ettől még vékonyabbnak látszott, feszes volt, mint a nyílpuska húrja.

– Úgy hírlík – mondta az idegen –, magát nem is porból meg hamuból gyúrta össze a Teremtő.

Elhallgatott. Talán kérdésre várt.

De arra aztán várhatott, mert nem szólt a mester se, a segéd se, a kisas se. Hallgatásukba bekapcsolódtak a tárgyak is. Fönn a mennyezeten a nagybögőszerű fűjtató, a tűzhely két vaspofája, a vízszintes lendkereű fűrógép s a falon függő szerszámok, a menetvágók, laposfogók, kacsacsőrű fogók, vasfűrók, lukasztók, hidegvágók, kiskalapácsok, nagyok, s persze maga az üllő is – mind-mind súlyosan hallgatott.

Így hát kérdés nélkül folytatta az idegen.

– Magát vasból kalapálta, nem igaz?!

A kisas elképzelte, ahogy Isten a Vashegyből kiszakít egy jókora tömböt, vörösre izzítja és kikalapálja belőle Szűcs Lajost. Így már érthető, hogy cingár ember letére hogy fér meg benne ennyi erő. Vasból van.

A mester azonban, úgy látszik, nem vette dicséretnek az idegen szavait, mert még feszesebb lett.

– Mivel szolgálhatok az úrnak? – kérdezte kurtán.

– Na jó – böffent a bájgúnár –, patkolja meg a lovamat.

¹ malaclopó: bő, galléros köpeny nagy zsebekkel

Szűcs Lajos kitárta a kétszárnyú faajtót, amely akkorára volt méretezve, hogy a vasalni való szekeret be lehessen tolni rajta a műhelybe. Lópatkoláshoz ugyan fölösleges volt kinyitni, de úgy látszik, a mester nagyobb légteret akart. Vagy a kénzagot érezte túl erősnek.

Már ajtónyitás közben szemrevételezte a lovat, és egy kicsit meghökkent tőle. Elsőre nem is tudta, hogy mi a lóban az ijesztő. Hogy ilyen nagy monstrum? Hogy szénfekete? Vagy a feketeségből kivillogó szeme fehérje? Vagy az, hogy sunyít? Ha a ló ellenségesen hátracsapja mind a két fülét, azt hívták Rácpácegresen sunyításnak. Ebből lehetett látni, hogy a ló rossz természetű. Ez rossz természetű volt, semmi kétség.

Ekkorra már gyűlni kezdett a nézőközönség is. A pusztaiak – honnan, honnan nem – megtudták, hogy valami készül a méhelben, és összesereglettek, tisztelettudó, nagy kört alkotva a sunyító fekete ló körül, szívében nagy bizodalommal a mester iránt, aki jelenlétüktől rögtön nagyobb bátorságra kapott, nem érdekelte már, hogy mitől ijesztő a nagy, fekete ló, leemelt a szögrol egy félkész patkót, fölizzította – nyegegett a böhom fűjtató, a két vaspofa között sisegett a szél –, és az izzó patkóval elindult kifelé, hogy a ló patájához mérje, tágítani kell-e, vagy szűkíteni.

– Ezt akarja ráverni? – kérdezte fitymálóan az idegen.

– Ezt hát. Nem azt mondta, hogy patkoljam meg?

Erre az idegen, se szó, se beszéd, odalépett a mesterhez, pusztá kézzel kivette az izzó patkót a fogó pofái közül, és egyetlen mozdulattal úgy összegyűrte, mintha nem is vasból, hanem nyers tésztából volna. A csúffá tett patkót odahajította Szűcs Lajos lába elé.

– Az én lovamnak rendes patkót csináljon!

Olyan csönd lett, amilyen Rácpácegres főnnállása óta még soha. Hallani lehetett a kisinas szívdobbanását. Azért dobbant akkorát a kisinas szíve, mert most értette meg, mitől furcsa ennek az embernek a lába. Meg a ló! Hát persze! Még egyszer odapillantott, hogy biztos legyen a dolgában. Biztos lehetett. A ló füle mögött két szarvacska meredt az égnek. Nem nagyobb egyik sem, mint egy hüvelykujj körmös vége, de szarv. És az idegen lába! Nem láb az, pata!

Odasündörgött sóbálványként álló mesteréhez, s a nadrágja száránál fogva húzni kezdte befelé.

– Ne ráncigálj, az apád nemjóját – morrant mérgesen a mester, de azért engedelmesen megindult a műhelybe.

– Gépész úr – súgta odabent a gyerek –, ez az ördög!

– Azt hiszed, nekem nincs szemem? – súgta vissza Szűcs Lajos, és elkiáltotta magát: – Nyomd azt a fűjtatót!

Ezzel nekilátott. Egy egész nyaláb sínvasat tartott egyszerre a tűzbe, annyit, amennyiből öt szekér vasalása kitelne. Izzította, egybekalapálta, nyújtotta, hajlította, bumm-bumm a segéd nagykalapácsa, a mesteré meg egy az izzó vásra, kettő csilingelő az üllőre. Muzsikáltak a kovácsok. A rácpácegresiek odakint biztosan tudták, most már nagy baj nem lehet.

Elkészült a patkó, olyan súlyos, hogy nyögött alatta az üllőtartó tuskó. Szűcs Lajos a legnagyobb fogóval fogta. Feszült minden izma, amikor fölemelte. Odatartotta az ördög elé.

– Na, ezt tekergesse össze!

Az ördög ezzel a patkóval már nem mert kikezdeni, intett, hogy jó lesz. A mester fölverte a lóra. Aztán dolgozott tovább, sercegve röpködtek a szikrák, csengett az üllő, elkészítette a második patkót, a harmadikat, már a negyediken dolgozott.

– Még vasat! – mondta.

– Nincs több, mester úr – súgta neki a kisinas.

– Mi az, hogy nincs több, hozd a szerszámokat – rendelkezett Szűcs Lajos.

A gyerek hordta a lángba a mester saját készítésű szerszámait, a gyáriakat, a drága menetvágó készletet, a fűrógépet lendkerekestül.

De ez sem volt elég.

– Még vasat! – kiáltotta Szűcs Lajos, jó hangosan, hogy a kintiek is meghallják. – Emberek, vasat!

A rácpácesresiek szétszéledtek, de nem telt bele egy perc, már jöttek is újra, a csiraistállóból vasvillákat, marhaláncokat, a lóistállóból lóvakarókat, zablavasakat, kápakarikákat hoztak, az asszonyok hordták hazulról a faszenes vasalókat, parázscsiptetőket. Ili néni hozta a híres háromlábú vaslábosát, a gyerekek a játékaikat, röpkéket, gurigákat.

Nyelte a patkó a vasat, de csak készen lett.

– Nna! – mondta a mester, és inge ujjával megtörölte verejtékező homlokát. A segéd csurom egy víz volt, átizzadt a kisinás inge is.

Sistergett a patára illesztett patkó, s az égett pataszagba, ahogy az ördög lovához illik, egy kis kénköszag vegyült, a mester beverte a patkószögeket, egy kicsit egyengetett még a reszelővel, aztán fölegyenesedett, a ló vasalt patája lehuppant a földre. Így szólt: dönn.

– Na, meg van patkolva a lova – mondta Szűcs Lajos. Az ördög, ahelyett hogy megköszönte volna, fölvihogott, a lovára pattant, az övéről leoldott egy bőrzacskót, és Szűcs Lajos lába elé dobta. Nagyon csörgött benne valami.

– Itt a fizetség – mondta, és megsarkantyúzta a lovat. A ló könnyedén el akart ugrani, de Szűcs Lajos patkóinak súlya nem engedte, meglepetésében majdnem térdre esett.

– Gyia! – üvöltötte az ördög.

Az óriási dög nekiveselkedett, ropogtak az ízületei, dagadtak az izmai, két első lábát nagy nehezen elemelte a földtől, de vissza is zuhantotta azonnal, a föld nagy recsegve-ropogva beszakadt, az ördög kétségbeesve üvöltözött, de mindhiába, zuhant a ló a patkó szakította gödörbe, s zuhant vele kecskelábú gazdája is. Vészjósló hangon morgott és remegett a föld, s mielőtt összezárult volna a rusnya ördög és rusnya lova fölött, Szűcs Lajos gyorsan fölkapta a lába elől az ígéretes bőrzacskót, és utánuk hajította.

Aznap nagy bált rendeztek Rácpácesresen, s bár a zenét csak hártypapírral fölszerelt fésűk szolgáltatták, mivel Mészáros Juliska citerahúrjai is odalettek az ördög patkójába, azért égis ért a jókedv. S kedves utazó, ha egyszer Rácpácesresre tévedsz, ne mulaszd el az egykori méhel előtt a füledet a földre szorítani. Halk duhogást és dögögést fogsz hallani. Máig ott küszködik a Sátán Szűcs Lajos patkóival.

Lázár Ervin: A kovács (2017) In: *Csillagmajor*. Helikon Kiadó, Budapest. 34–40.

VAGY

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: ÖSSZEHASONLÍTÓ ÉRTTELMEZÉS

Értelmezze az alábbi költeményeket! Elemzésében térjen ki a két vers lírai énjének magatartására és beszédmódjára! Mutassa be az alkotások Csokonai-képét! Értelmezze a költemények poétikai eszközeinek jelentésteremtő szerepét!

Fogalmazása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Petőfi Sándor: Csokonai	Tóth Árpád: Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz
<p>Egy kálomista pap s Csokonai Egymásnak voltak jóbarátai. Kilődul egyszer Debrecenből S a jóbarát előtt megáll, S: ihatnám, pajtás! így kiált föl Csokonai Vitéz Mihály.</p> <p>„No, ha ihatnál, hát majd ihatol, Akad még bor számodra valahol, Ha máshol nem, tehát pincémbe; Ottan nem egy hordó bor áll,” Szólt a pap, s leballag véle Csokonai Vitéz Mihály.</p> <p>„Ihol ni, uccu!” fölkiált a pap, Amint egy hordóból dugaszt kikap; „Szaladj csapért! ott fönny felejtém; Szaladj öcsém, de meg ne állj!” És fölrohan lóhalálában Csokonai Vitéz Mihály.</p> <p>A likra tette tenyerét a pap; Csak vár, csak vár, hogy jön talán a csap, S a csap nem jött, és a pap morgott: „De mi az ördögöt csinál, Hol a pokolba’ marad az a Csokonai Vitéz Mihály?”</p> <p>Tovább nem győzte várni a csapot, Ott hagyta a hordót, (a bor kifolyt,) Fölmén a pincéből a házba, De ott fönny senkit nem talál. Csak késő este érkezett meg Csokonai Vitéz Mihály.</p> <p>Hát a dologban ez volt az egész: Kereste ott fönny a csapot Vitéz, Zeget-zugot kikutat érte, De csak nem jön rá, hogy hol áll? És így csapért szomszédba mégyen Csokonai Vitéz Mihály.</p>	<p>Szép este volt. Éreztem: az utolsó Ragyogó est! Egy csendes kerti lak Sötéten állt már: nagy, komor koporsó A bánatos és tiszta ég alatt: Igen, az volt, a holt Nyár koporsója, Vak, barna tömb; s a szőke hársak oldalt, Melyek lombját az alkony meggyújtotta, Mint sárga füstű fáklyák fellobogtak.</p> <p>S ím, ezüst vígság csattant át a csenden: Gyerekcsapat hancúzott, körbeálltak; Néztem, s lassan szívemre tódult minden, Minden, ami egy csüggedt órán fájhat: Ó, rendes élet! gyerek! feleség! - Szívem! mi kincsed van e dús világon? Vergődő kis szerelmek, szertesztét Gurult tervek, ó, tépelt ifjuságom!</p> <p>Huszonhét esztendőm viszem batyumban, Elfáradt vándor, céltalan uton, Batyumban csupa lim-lom, ócska bűm van, Miért is hurcolom még, nem tudom, S miért a versek, ez a fájó, éber Ösztön: árulni halk bánatomat, Mint cukros, fanyar fügét a kucséber? - Így sírtam ott a hűvös fák alatt.</p> <p>S költőm! akkor Te jutottál eszembe, Te is nézted Debrecen fasor-rácsát, Mint tömlőc-rácsot bús rab néz merengve, S már nem is várja víg szabadulását. Itt rejtegetted kínját életednek, S itt éhezett szelíd lelked halálra, Mert már nem izlett, rossz ínyű betegnek, A remény hamujában sült pogácsa...</p> <p>S mégis, magányod csendes, hűs ölen, - Mert a magány ad végső menhelyet: Ez a preri, hol mint sötét bölény, Nagyhomlokú tünődés lépeget,</p>

A szomszédban valami lakzi volt.
Elébe hoztak ételt és italt;
És ím az étel és bor mellett
És a zenének hanginál
Csapot, papot, mindent felejtett
Csokonai Vitéz Mihály.

(Pest, 1844. november.)

Mély dzsungel, hol a vén boa constrictor,
A jóllakott bú, szívünkről lebagyad, -
Magányodban, betegen, árván, titkon,
Mégis maradt egy felpihegő vágyad:

Csokonaim! halál pálmái árnyán,
Debrecen magány-prerijén bús farmer,
Mint ácsolgattad vágyad! mit se várván,
Bús kedvtöltésül, lassan, türelemmel;
Épül-e össze valami belőle:
Nagy és egész mű? - rezignáltan lested:
Fő, hogy idejét az ember elölje,
S ki tudja? tán boldog csoda is eshet!

Egy éneket kezdted tervelni itt,
Hogy fájó életed beléfelejtseed,
A haza honfoglaló hőseit
Álmodtad vissza, Árpád fejedelmet;
Ki elveszítéd sorsod tartományát,
Szerelmet, hitet, egészséget, mindent,
Feléd az unt lét tikkadt nyomorán át
A megnyert haza drága képe intett!

Ó, mester! ím a késő famulus
Megért: ha minden más kötés laza,
Mi még a léthez fűzi ferde, bús
Mikrokozmoszunk: ő, a szent haza!
Túl csókon, könnyön, lázon és önzésen,
Túl önmagunkon, tisztult órák hozzák
Képét, magány s csönd, - s megindultan, szépen
Utolsó álmunk: boldog Magyarország!

A magyar remény-korszak kezdetén
Így kezdted új dalt, reménytelen költőm,
Mert ez a végső, szent virtus: szegény
Magyar költő, bár félholtan is, költsön:
Hátha a magyar Jövő szebben épül,
Ha szívünk vérét vakolatul venné:
Elénk bús szimbólummá ekként szépül
A balladás Kőműves Kelemenné!

Ezen merengtem én el akkor este,
S felszegte fejét szívemben a bánat,
S látott új eget s új földet, a messze
Jövőben látta dús, boldog hazámat!
És szóltam: Néki zengem énekem!
Néki áldozom koldus kincsem, híven,
E gyűszű könnyet: ifjú életem,
És e marék vért: eldobogó szívem!

	<p>Vemhes az Idő új honfoglalással, Költöm! én is honszerzést dalolok, Tán bús dal lesz, kevés fénnel, sok árnyal, S hősem tán gyöngé lesz, mint én vagyok; Tehozzád méltó hősiül illet Árpád, Enyém bukik, s tán én is féluton Kidőlök, ám nincs vágyam, élőbb, drágább, Mint dalba sírni, ahogy épp tudom.</p> <p>Csokonaim! ne szálljon ez az ének, Míg meg nem áldod. Eltűnődni jó, Hogy, valahonnan, munkám áldva nézed: Tiéd e csendes <i>invokáció</i> ! S most, ének, röppenj, úszó, halk monoplán! Ívelj, ha tudsz, magasztos távolokba, Bár szárnyaid közt búsán meghúzódván Egy vérző szív a kormányzó pilóta...</p> <p>(1913)</p>
--	---

Szövegközlések:

Petőfi Sándor összes költeményei (1972) Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. 200-201.

Tóth Árpád összes versei, versfordításai és novellái (1979) Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. 71-74.

Szómagyarzatok: kucséber: vándorkereskedő

boa constrictor: közönséges óriáskígyó

Értékelési szempontok		Elérhető pontszám	Elért pontszám
Tartalmi minőség		25	
Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5	
	Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10	

Helyesírás	Hibapontok száma a II. összetevőben	
------------	-------------------------------------	--

Helyesírás	Hibapontok száma az I. és a II. összetevőben	
	Vizsgapontok	

		pontszám		
		maximális	elért	
I. Szövegértés és érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	Szövegértés	40		
	Érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	10		
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség	25		
	Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5	
		Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10	
		Összesen	15	
Helyesírás		8		
Íráskép		2		
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		100		

dátum

javító tanár

		pontszáma egész számra kerekítve	
		elért	programba beírt
I. Szövegértés és érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	Szövegértés		
	Érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás		
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség		
	Nyelvi minőség		
Helyesírás			
Íráskép			

dátum

dátum

javító tanár

jegyző